

ŠTANDARDY SPRÁVANIA A KONANIA PROFESIONÁLNEHO VOJAKA

POZNÁMKY

Mgr. Jana **GRIEŠOVÁ****ÚVOD**

Ľudia si už od počiatku vytvárali určité štandardy správania a konania, ktoré vymedzovali ich život v spoločnosti. V minulosti tieto štandardy upravovali najmä konanie a správanie v súkromnej sfére života, dnes sa zameriavajú viac na pracovnú oblasť. Mnoho povolání a obchodných spoločností disponuje etickým kódexom, ktorý predstavuje súhrn etických princípov, noriem, požiadaviek, štandardov správania a konania záväzných pre každého nositeľa konkrétneho povolania alebo zamestnanca spoločnosti.

V Ozbrojených silách Slovenskej republiky je platný etický kódex profesionálneho vojaka. Vojenská činnosť je vysoko špecifická a samotné povolanie vojenského profesionála si vyžaduje človeka nielen fyzicky zdatného a psychicky odolného, ale aj konajúceho morálne. Morálka často zohrávala vo vojnách dôležitejšiu úlohu ako kvalita zbraní, a tak vytvára neodmysliteľnú súčasť bojového potenciálu ozbrojených síl. Morálna zložka je preto neodmysliteľnou súčasťou vojenskej prísahy a spomínaného etického kódexu profesionálneho vojaka.

1 ETICKÝ KÓDEX PROFESIONÁLNEHO VOJAKA

Povolanie vojenského profesionála je veľmi náročné. Vyžaduje si morálneho človeka v dobrej psychickej a fyzickej kondícii. Morálnu zložku vojenského povolania usmerňuje etický kódex profesionálneho vojaka. Obsahuje súbor zásad a záväzných pravidiel správania sa profesionálnych vojakov. Jeho zdroje možno nájsť tak v našej histórii, ako aj v novodobých tradíciách Ozbrojených síl Slovenskej republiky. Zároveň je návodom a príkladom ako čestne a zodpovedne splniť svoj záväzok voči Slovenskej republike, svojej jednotke a jej príslušníkom, a to i v medzinárodnom prostredí. Uplatnenie etického kódexu profesionálneho vojaka je zárukou kvalitného výkonu služby na báze hrdosti na Ozbrojené sily Slovenskej republiky, profesionálnej zodpovednosti, odhodlania, profesijnej etiky a efektivity, nestrannosti a politickej nezávislosti.

Mravné požiadavky na profesionálneho vojaka sú obsahom druhého článku etického kódexu profesionálneho vojaka:

- a) vernosť Slovenskej republike,
- b) čestnosť,
- c) statočnosť,
- d) disciplinovanosť,
- e) hrdosť na príslušnosť k ozbrojeným silám,
- f) tímová zodpovednosť,
- g) obetavosť.

POZNÁMKY

V treťom a štvrtom článku etického kódexu profesionálneho vojaka sú uvedené štandardy správania a konania profesionálneho vojaka a veliteľa. Štandardy správania a konania profesionálneho vojaka sú ustálené pravidlá správania a konania profesionálneho vojaka v občianskom aj profesionálnom živote v situáciách, ktoré sú významné pre rozvoj požadovaných vzťahov v útvare a na utváranie názorov verejnosti na ozbrojenú silu.

Základným štandardom správania a konania je dodržiavanie zákonov a mravných požiadaviek. Profesionálny vojak za každých okolností rešpektuje Ústavu Slovenskej republiky, ústavné zákony, ostatné všeobecne záväzné právne predpisy a služobné predpisy.

2 POVOLANIE VOJENSKÉHO PROFESIONÁLA

Vznik vojenskej činnosti je výsledkom dlhodobého historického vývoja ľudskej spoločnosti, v ktorom sa ľudská činnosť postupne diferencovala a z jednotlivých druhov sociálnej činnosti vznikla vojenská činnosť. Realizátorom tejto činnosti sú ozbrojené sily, ktoré si spoločnosť na svoju obranu vytvorila.

Vojenská činnosť má špecifické postavenie i úlohy v porovnaní s inými spoločenskými aktivitami a procesmi, vyžaduje si mimoriadnu presnosť, vytrvalosť, svedomosť a rýchlosť v plnení všetkých rozkazov. Vysoký stupeň koordinácie činnosti profesionálnych vojakov, bezpodmienečné podriadenie sa stanovenému režimu, pravidlám a normám života armády sú kategórie, ktoré vychádzajú z vojenskej etiky.

V príprave profesionálneho vojaka na vojenskú činnosť nie je možné vytvoriť skutočné bojové podmienky. Výcvik sa týmto podmienkam len približuje. Napriek tomu platí pravidlo, že čím viac sa podmienky výcviku približujú bojovým podmienkam, tým lepšie je profesionálny vojak pripravený na výkon vojenskej činnosti.¹⁾

Z hľadiska vonkajších podmienok je vojenská činnosť realizovaná v mierových podmienkach a v podmienkach vojny. Vo vojne by sa hlavným druhom činnosti profesionálneho vojaka stalo vedenie bojovej činnosti.²⁾

Vojenské povolanie je špecifickým druhom povolania a od iných povolaní sa odlišuje najmä v nasledujúcich črtách:

- a) **Nadstraníckosť.** Vojenské povolanie sa podieľa na ochrane záujmov celej spoločnosti bez ohľadu na názory a programy jednotlivých politických strán.
- b) **Vedecké riadenie.** Vojenské povolanie využíva najnovšie poznatky vedy.
- c) **Historická prechodnosť.** Vojenské povolanie vzniká z potreby spoločnosti chrániť svoje záujmy a svoju existenciu na každom stupni svojho vývoja.
- d) **Náročnosť.** Vojenské povolanie si vyžaduje veľké duševné a fyzické vypätie profesionálnych vojakov. Duševné vypätie je znásobované potenciálnou možnosťou straty života, čo sa môže najmä v bojovej činnosti stať skutočnosťou.

1) MATIS, J.: *Sociologický pohľad na vojenské povolanie*. Liptovský Mikuláš : Vojenská akadémia, 1995. S. 15-17.

2) MATIS, J.: *Sociologický pohľad na vojenské povolanie*. Liptovský Mikuláš : Vojenská akadémia, 1995. S. 18-19.

- e) **Relatívna samostatnosť.** Súvisí so špecifickými črtami vojenského povolania, ku ktorým patrí najmä:
- Odbornosť vyjadruje stupeň pripravenosti profesionálneho vojaka plniť sociálne roly vo vojenskej organizácii. Rozvoj odbornosti je realizovaný prostredníctvom získavania skúseností v praktickej vojenskej činnosti a zvyšovaním kvalifikácie, doškoľovaním v podmienkach vlastnej vojenskej organizácie, v iných armádach alebo nevojenských vzdelávacích inštitúciách.
 - Zodpovednosť profesionálneho vojaka za obranu a ochranu a je orientovaná voči štátu a celej spoločnosti.
 - Korporatívnosť predstavuje pocit organickej jednoty a určitej odlišnosti profesionálnych vojakov od ostatných členov spoločnosti. Tímové plnenie úloh, závislosť jednotlivca na skupine a skupiny na jednotlivcovi je oproti iným organizáciám omnoho výraznejšia.
 - Sociálna kvalifikácia vyjadruje schopnosť vojenského profesionála viesť a pracovať s ľuďmi a byť platným členom vojenskej jednotky. Vo svojej podstate je zjednotením odbornosti, zodpovednosti, korporatívnosti a iných kvalít, ktoré tvoria základ profesionality profesionálneho vojaka.³⁾

Napriek tomu, že prudký rozvoj vedy a techniky sa dotýka najmä zbraní a zbraňových systémov, skúsenosti z vedenia ozbrojených zápasov v posledných rokoch potvrdili význam pripravenosti človeka na výkon vojenskej činnosti a ukazujú, že je potrebné zvýšenú pozornosť venovať práve duchovným, sociálnym a morálnym aspektom prípravy vojenského profesionála.

3 ŠTANDARDY SPRÁVANIA A KONANIA PROFESIONÁLNEHO VOJAKA

(1) Profesionálny vojak dodržiava všeobecne uznávané pravidlá slušnosti, zdvorilosti, taktnosti. Dbá o svoj osobný vzhlad a vyhýba sa správaniu, ktoré by mohlo narušiť jeho vážnosť a dobré meno ozbrojených síl.

Každý človek má vrodenu vlastnosť chcieť sa správať tak, aby medzi ľuďmi nedochádzalo ku konfliktom.

Slušnosť je vnútorná vlastnosť človeka, ktorá je v priebehu života rozvíjaná výchovou, prostredím a vzdelaním. Medzi všeobecné pravidlá slušnosti jednoznačne patrí pozdrav. Pozdrav je vonkajším prejavom úcty a disciplinovanosti profesionálneho vojaka. Pri stretnutí sa všetci profesionálni vojaci navzájom zdravia. Podriadený profesionálny vojak a profesionálny vojak s nižšou vojenskou hodnosťou zdraví prvý.

Zdvorilosť je vonkajší prejav slušnosti, úmyselné obmedzovanie vlastného individualizmu a egoizmu. Je dobrovoľným podriadením sa platným normám a pravidlám spoločenského života. Pomáha vytvárať vyvážené medziludské vzťahy.

3) HAMAJ, P.: *Sociologické aspekty vojenskej práce a profesie*. Liptovský Mikuláš : Akadémia ozbrojených síl M. R. Štefánika, 2005. S. 70-73.

POZNÁMKY

Takt je schopnosť človeka uplatňovať slušnosť, zdvorilosť a etiketu vo svojom každodennom živote tak, aby spoločnosť tieto prejavy vnímala pozitívne a akceptovala ich. Vyjadruje schopnosť človeka vopred vycítiť ako sa čo koho dotkne. Ide o schopnosť v spoločenskom styku zvoliť si takú formu, ktorej prostredníctvom sa vyhneme všetkému, čo by mohlo spôsobiť nevôľu alebo byť dokonca zdrojom konfliktu. I keď je takt vrodená vlastnosť človeka, je možné ju výchovou a kultivovaním seba samého rozvíjať.⁴⁾

Pre profesionálneho vojaka je taktiež veľmi dôležitý služobný ústroj, ale aj odev, v ktorom vstupuje do vojenských útvarov. Správnosť ustrojenia profesionálneho vojaka upravuje Výnos ministerstva obrany Slovenskej republiky zo 4. decembra 2015 č. ÚLP-11-32/2015-OdL, ktorým sa ustanovujú druhy vojenskej rovnošaty, výstrojových súčiastok, špecifických znakov vojenskej rovnošaty, ich nosenie a používanie a spôsob nosenia vyznamenaní na vojenskej rovnošate a tiež Služobný predpis hlavného služobného úradu č. 93/2015 o podrobnostiach o úprave zovňajšku profesionálneho vojaka.

Obrázok 1: Ustrojenie profesionálneho vojaka

(2) Profesionálny vojak sa pri výkone štátnej služby a mimo výkonu štátnej služby správa tak, aby svojim konaním neohrozil dôveru občanov k ozbrojeným silám a tým nespochybnil úlohy ozbrojených síl v súvislosti s ich poslaním.

Primárna úloha Ozbrojených síl Slovenskej republiky je obrana a ochrana krajiny a jej občanov. Preto je veľmi dôležité, aby bola dôvera občanov voči profesionálnym vojakom vysoká. Národné osvetové centrum v Bratislave v novembri 2006 z podnetu oddelenia analýz a verejnej mienky MO SR realizovalo výskum verejnej mienky. Výskum sa uskutočnil na vzorke 1 155 respondentov. Výber reprezentoval celú dospelú populáciu Slovenskej republiky vo veku od 18 rokov v základných socio-demografických znakoch. Z výsledkov výskumu vyplýva, že dôvera obyvateľov k ozbrojeným silám je stále veľmi vysoká. Verejnoscť dôveruje nielen samotným ozbrojeným silám, ale aj ministerstvu obrany. Väčšina obyvateľov Slovenska súhlasí s názorom, podľa ktorého sa na naše ozbrojené sily dá spoľahnúť pri živelných pohromách a katastrofách.⁵⁾ Profesionálni vojaci neraz pomáhali zástupcom Hasičského a záchranného zboru pri povodniach a ďalších prírodných katastrofách. Aby táto pomoc bola čo najefektívnejšia, Centrum výcviku Lešť organizuje účelové kurzy povodňovej záchrany. O kurzy je čoraz väčší záujem. Frekventanti kurzu sú z útvarov a zariadení ozbrojených síl z celého Slovenska.⁶⁾

4) JAHN, P.: *Slušnosť, zdvorilosť, takt a etiketa*. Dostupné na internete: <<http://peter.jahn.szm.com>>.

5) ČUKAN, K. a kol.: *Záujem študentov stredných škôl o profesionálnu službu v Ozbrojených silách SR*. Bratislava : KaMO, 2006.

6) ŽIAK, J.: Keď príde veľká voda. In: *Obrana*, roč. 24, 2016, č. 5, s. 36.

Príkladom sú príslušníci Dopravného práporu Hlohovec, ocenení v roku 2011 v ankete Vojenský čin roka v kategórii „Pomoc verejnosti“. Príslušníci práporu pomohli pri odstraňovaní následkov privalových dažďov v obci Píla.

Obrázok 2: Kurz povodňovej záchrany na Lešti
(Foto: MO SR, Jozef Žiak)

(3) Profesionálny vojak nepožíva alkohol ani iné omamné alebo psychotropné látky na pracovisku alebo mimo neho pri plnení služobných povinností, pred príchodom do štátnej služby a v čase výkonu štátnej služby. Vo voľnom čase nepožíva omamné alebo psychotropné látky.

Alkohol je neurotoxická látka, ktorá sa bežne konzumuje a používa pri mnohých spoločenských príležitostiach ako súčasť spoločenského života. Verejnosť konzumáciu alkoholických nápojov toleruje, neuznáva však chorobné prejavy pitia ako je opilstvo a alkoholizmus. U ľudí, ktorí dlhodobo konzumujú alkoholické nápoje sa vyskytujú alkoholické psychózy. Najznámejšou je delírium tremens. Človek má zrakové a niekedy aj sluchové halucinácie. Dlhodobé pitie alkoholických nápojov znižuje intelektové schopnosti, znižuje sa chápanie a zhoršuje sa pamäť.

Droga je upravená surovina nerastného, rastlinného alebo živočíšneho pôvodu, ktorá je po vpravení do ľudského organizmu schopná vyvolať psychickú alebo fyzickú závislosť. Oddelenie psychologických a sociologických činností Personálneho úradu OS SR v Liptovskom Mikuláši realizovalo v roku 2014 prieskum „Drogy a OS SR“. ⁷⁾ Na otázku o užívaní vybraných legálnych návykových látok s frekvenciou (nikdy, zriedka, príležitostne, často), mohli respondenti označiť viac odpovedí. Najčastejšie frekventovanými návykovými látkami bolo pitie kávy, fajčenie cigariet, pitie piva, energetických nápojov a vína. Odpoveď „nikdy“ označili profesionálni vojaci v poradí: cigarety, energetické nápoje, tvrdý alkohol, víno, káva a pivo. V rámci spomínaného prieskumu, ktorého sa zúčastnilo 536 respondentov z radov profesionálnych vojakov, bolo 317 nefajčiarov, t. j. 59 %. Príležitostných fajčiarov bolo 11 % respondentov a viac ako škatuľku denne vyfajčilo 1 % respondentov.

7) BERNÍKOVÁ, Ľ. - CINKANIČOVÁ, I. - VOZISOVÁ, A.: Prevencia, prejavy a vplyv spoločensky negatívnych závislostí na kvalitu života profesionálnych vojakov. In: *Vojenská osveta, druhá časť*. Liptovský Mikuláš: Personálny úrad OS SR, 2015. S. 76, 81, 89.

POZNÁMKY

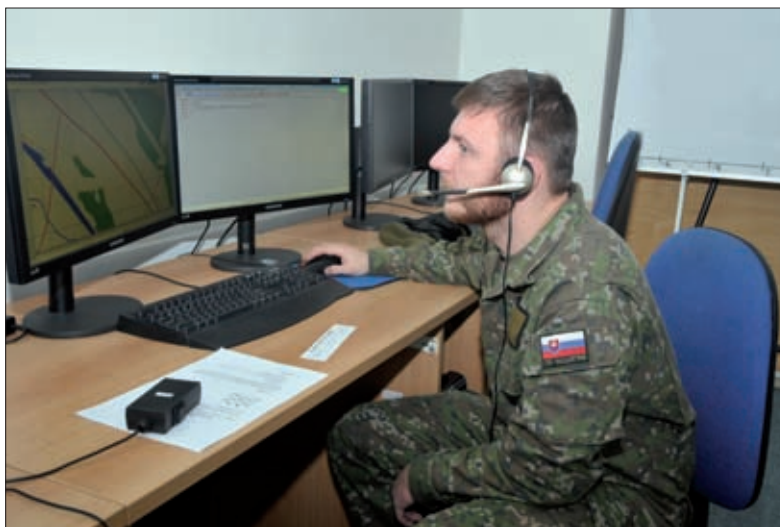
(4) Profesionálny vojak sa stará o svoj odborný rast a fyzickú kondíciu a uprednostňuje zdravý životný štýl.

Starostlivosť o vlastný rozvoj odráža najmä objektívnu potrebu reagovať na aktuálne požiadavky ozbrojených síl, udržiavať a rozvíjať svoju odbornú, fyzickú, osobnostnú kapacitu a riadiť sa zásadami zdravého životného štýlu.

Odborný rast profesionálneho vojaka predstavuje účasť na odborných kurzoch, jazykovej príprave a vzdelávaní v zahraničí.

Fyzickú kondíciu je možné definovať ako celkovú telesnú zdatnosť. Človek musí mať určité množstvo energie, aby zvládol nielen športový výkon, ale aj bežné činnosti. Fyzická kondícia vyžaduje všestrannosť, zahŕňa vytrvalosť, silu, rýchlosť a pohyblivosť. Vytrvalosť zabezpečuje prácu celého tela bez toho, aby človek po krátkom čase pociťoval únavu. Rovnako zahŕňa i rýchlejšiu regeneráciu organizmu. Sila predstavuje súhrn svalov a nervového systému na to, aby človek prekonal určitý odpor. Vďaka rýchlosti je telo schopné pohotovo reagovať na vonkajšie podnety. Pohyblivosť zlepšuje celkovú prácu svalov, šliach, či kĺbov.

Zdravý životný štýl vytvára súhrn faktorov, medzi ktoré patrí napríklad stravovanie, fyzické a duševné aktivity, psychická vyrovnanosť, rodinné a pracovné prostredie a mnoho ďalších.

Obrázok 3: Odborný kurz (Foto: Ing. Danuša Spilá)

(5) Profesionálny vojak dbá o svoju dôveryhodnosť pri správe svojho majetku a majetku svojej rodiny aj tým, že nevstupuje do právnych vzťahov, ktoré by mohli narušiť jeho vážnosť a dôstojnosť, a zodpovedne plní svoje záväzky. Upevňuje spoločenský kredit profesionálneho vojaka ako zodpovedného občana.

Profesionálny vojak nesmie podnikáť, vykonávať inú zárobkovú činnosť, byť členom riadiacich, kontrolných alebo dozorných orgánov právnických osôb vykonávajúcich podnikateľskú činnosť. Nevzťahuje sa to na vojaka, ktorý je vyslaný do riadiaceho, kontrolného alebo dozorného orgánu právnickej osoby vládou alebo ministrom. ⁸⁾

8) Zákon č. 281/2015 Z. z. o štátnej službe profesionálnych vojakov a o zmene a doplnení niektorých zákonov, § 13 ods. 1.

(6) Profesionálny vojak sa správa a koná pri výkone štátnej služby tak, aby nepripúšťal diskrimináciu; správa sa a koná v súlade so zásadou rovnakého zaobchádzania.

Diskriminácia je také konanie, keď sa v tej istej situácii zaobchádza s jedným človekom (skupinou ľudí, organizáciou, krajinou) inak, než s iným človekom (skupinou ľudí, organizáciou, krajinou) na základe jeho odlišností, napríklad rasového alebo etnického pôvodu, vierovyznania, veku, rodu, pohlavia alebo sexuálnej orientácie. Rozhodovanie o tom, či došlo alebo nedošlo ku diskriminácii sa uskutočňuje na základe toho, či existuje príčinná súvislosť medzi znevýhodnením a použitím kritéria pre rozlišovanie. Diskriminácia je v moderných demokratických spoločnostiach považovaná za neprípustnú a jej vyššie vymedzené formy sú v súčasnosti zakazované zákonmi a medzinárodnými zmluvami. Zákaz diskriminácie je vymedzený aj v zákone č. 281/2016 o štátnej službe profesionálnych vojakov a o zmene a doplnení niektorých zákonov, konkrétne v § 4, v ktorom je rozpracované aj dodržiavanie zásady rovnakého zaobchádzania. Tá spočíva v zákaze diskriminácie z dôvodu pohlavia, náboženského vyznania alebo viery, rasy, veku, sexuálnej orientácie, politického alebo iného zmysľania. Občan pri prijímaní do štátnej služby alebo profesionálny vojak, ktorý sa domnieva, že jeho práva alebo právom chránené záujmy boli dotknuté nedodržaním zásady rovnakého zaobchádzania, sa môže domáhať ochrany v služobnom úrade alebo na súde. Služobný úrad je povinný na podnet občana a profesionálneho vojaka bez zbytočného odkladu odpovedať, vykonať nápravu a odstrániť následky nedodržania zásady rovnakého zaobchádzania.

Obrázok 4: Sloboda vierovyznania

(7) Profesionálny vojak v bojovej činnosti pohotovo reaguje na vzniknutú situáciu, odvážne a odhodlane prekonáva všetky nástrahy a prekážky. Jeho správanie a konanie je v súlade s normami medzinárodného humanitárneho práva.

Neustálym výcvikom a zvyšovaním svojej odbornosti je profesionálny vojak pripravený pohotovo, rýchlo a správne reagovať aj na život ohrozujúce situácie.

Antoine de Saint-Exupéry povedal: „Odvaha nespočíva v slovách, spočíva vo voľbe“. Je to cnosť a vlastnosť, ktorú človek potrebuje, ak chce žiť správne. Profesio-

POZNÁMKY

nálnemu vojakovi by odvaha nemala chýbať, pretože častokrát sa dostáva do náročných až kritických situácií, kedy je dôležité odvážne sa rozhodnúť a pohotovo reagovať.

Vzorom pohotovej reakcie a odvahy je prvý vojak v novodobej histórii Ozbrojených síl SR, ktorému bola udelená Medaila za statočnosť. Je ním rotný Miroslav Staník, ktorý pri mínometnom útoku povstalcov v operácii Iracká sloboda v júni 2004 zachránil dvoch poľských vojakov. Za tento čin bol na slávnostnom stretnutí vojnových veteránov zo zahraničných misií uvedený do Siene slávy MO SR.

Rozhodnosť, odvaha a zodpovednosť nechýbali rotnému Miroslavovi Staníkovi ani v roku 2013, keď pri útoku na slovenských vojakov v afganskom Kandaháre dostal do bezpečia dvoch ťažko zranených profesionálnych vojakov. Vtedy sa stal obeťou Daniel Kavuliak, avšak rotný Miroslav Staník ďalším obetiam zabránil. Za tento čin mu bola prezidentom SR druhýkrát udelená medaila Za statočnosť a právom sa stal aj laureátom 17. ročníka ankety Vojenský čin roka v kategórii „Záchrana života“.

V priebehu kariéry profesionálneho vojaka bol ocenený medailou Za službu v mierových pozorovateľských misiách I. stupňa a III. stupňa, medailou Za službu v Kosove I. stupňa, pamätnou medailou a medailou NATO Non Article a dvakrát medailou Za statočnosť.

Obrázok 5: rtn. Miroslav Staník (Foto: Ivan Kelement)

V Ozbrojených silách Slovenskej republiky je veľa statočných profesionálnych vojakov, ktorí neváhajú riskovať stratu vlastného života za záchranu svojich kolegov a civilného obyvateľstva. Určite si zaslúžia morálne poďakovanie za to, že svoje odborné schopnosti využívajú pre dobro iných.

4 VOJENSKÝ PROFESIONÁL – VELITEĽ

Plnenie funkcií veliteľa je spojené s velením a riadením. Velenie je vo všeobecnosti považované za vojenské umenie. Umenie preto, lebo úspešné velenie kladie požiadavky na také vlastnosti a schopnosti veliteľa, ktoré sa nedajú naučiť, musí mať na ne vlohy a nadanie. Predpokladom pre úspešné velenie v boji je:

- umenie prijímať rozhodnutia, viesť a motivovať podriadených, organizovať použitie síl a prostriedkov tak, aby bola splnená úloha (cieľ akcie),

- schopnosť vytvoriť si víziu úspechu (variant úspešnej akcie) a vedieť ju aplikovať na bojisku,
- formulovanie konceptu (zámeru) operácie vyžadujúceho najnižšiu cenu (náklady, straty),
- ukladanie úloh, vytváranie a pridelovanie síl a prostriedkov (zdrojov) potrebných na splnenie úlohy,
- výber kritického miesta a času pre vykonanie úlohy (pre akciu),
- schopnosť odhadnúť, ako a kedy urobiť zmeny (korigovať pôvodné plány operácie).

Uplatňovanie uvedených zásad kladie vysoké požiadavky na osobnosť veliteľa, ako na rozhodujúcu osobu činiacu rozhodnutia, predovšetkým na:

- jeho vysokú profesionalitu,
- vysoký morálny kredit a dodržiavanie etických noriem,
- ovládanie taktických a operačných princípov,
- flexibilitu a kreativitu,
- predstavivosť a intuíciu,
- schopnosť získať a udržať iniciatívu a dosiahnuť konečný úspech,
- psychickú a fyzickú odolnosť, schopnosť znášať vysokú záťaž a rozhodovať sa v týchto podmienkach,
- schopnosť prísť na rozhodnutia aj v podmienkach vysokej neurčitosti a neistoty,
- schopnosť prekonávať neúspechy a plniť neočakávané úlohy, správne reagovať v neočakávaných situáciách.

Aby veliteľ mohol motivovať svojich podriadených, musí mať prirodzenú autoritu založenú na presvedčení jeho podriadených o jeho morálnych kvalitách, odbornosti a profesionalite. Podriadení mu budú dôverovať a aktívne presadzovať jeho rozhodnutia aj vtedy, ak majú skúsenosti, že jeho rozhodnutia sú vždy kompetentné, smerujúce k dosiahnutiu stanoveného cieľa (úlohy). Veliteľ by sa však mal opierať aj o svoj štáb, o svojich priamych podriadených a rešpektovať ich názory. Samolúbosť a márnomyseľnosť by nemali patriť do výbavy veliteľov. Úspešným a dobrým veliteľom môže byť len taký veliteľ, ktorý vytvára podmienky pre tímovú prácu, váži si prácu svojich podriadených, je ochotný akceptovať aj iné názory a je ústretový k netradičným a nekonvenčným riešeniam.

Určite by sa našlo ešte veľa iných potrebných vlastností, ktoré by mal mať veliteľ. Ak by však disponoval aspoň horeuvedenými, bol by obklopený lojálnymi podriadenými.⁹⁾

Veľmi dôležitou vlastnosťou každého veliteľa je príkladnosť. Táto vlastnosť sa považuje za jednu zo zložitejších charakterových vlastností. Prejavuje sa mimoriadnymi vlastnosťami a schopnosťami a tendenciou byť osobným príkladom v konaní a správaní sa. K základným komponentom príkladnosti patria morálne hodnoty človeka, vzťah k spoločnosti, zodpovednosť, disciplinovanosť, kladný vzťah k práci a k vojenským povinnostiam, iniciatíva, aktivita.

9) HOFREITER, L.: K niektorým požiadavkám na vojenského profesionála. In: *Zborník z medzinárodnej vojensko-vedeckej konferencie : Etika v príprave a činnosti vojenských profesionálov*. Bratislava : Štáb personálneho manažmentu, 2005. S. 167-171.

POZNÁMKY

5 ŠTANDARDY SPRÁVANIA A KONANIA VELITEĽA

(1) Veliteľ pozitívne a iniciatívne ovplyvňuje vzťahy a kvalitu života podriadených profesionálnych vojakov a rieši ich oprávnené požiadavky a záujmy. K podriadeným profesionálnym vojakom sa správa čestne a rešpektuje ich osobnú dôstojnosť, vyžaduje od nich dodržiavanie ustanovení etického kódexu.

Kvalita pracovného života je ovplyvňovaná množstvom faktorov fyzického a psychosociálneho charakteru. Zahŕňa tie aspekty života, ktoré ovplyvňujú subjektívnu pohodu počas pracovného dňa. Patria k nim napríklad pracovné zaradenie, pracovné podmienky, pracovné prostredie, vzťahy s nadriadenými, vzťahy so spolupracovníkmi, rovnováha rodinného a pracovného života¹⁰⁾, ale aj skutočnosti ako sú stravovanie, mzda, odmeny, predpoklady pre ďalší osobnostný rozvoj a pod.

Pohoda na pracovisku je veľmi dôležitá, obzvlášť v prostredí ozbrojených síl. Len ten profesionálny vojak, ktorý je spokojný v pracovnom kolektíve a stotožňuje sa s rozhodnutiami svojho veliteľa, môže plnohodnotne vykonávať svoje povolanie.

Osobná dôstojnosť je vyjadrenie predstavy o osobnostnej a sociálnej hodnote každého človeka. Vyjadruje vzťah k sebe samému, vzťah k iným ľuďom, skupinám a vzťah k spoločnosti. Uvedomenie si vlastnej dôstojnosti je forma sebauvedomovania a sebakontroly. Veliteľ vo svojej práci musí dôsledne dbať na to, aby si v náročných podmienkach vojenského povolania zachoval svoju osobnú dôstojnosť, a neznižoval osobnú dôstojnosť svojich podriadených.

Obrázok 6: Veliteľ pred nastúpenou jednotkou (Foto: Ing. Danuša Spilá)

(2) Veliteľ nesmie vyžadovať od podriadených profesionálnych vojakov plnenie úloh, ktoré sú v rozpore s Ústavou Slovenskej republiky, ústavnými zákonmi, právne záväznými aktmi Európskej únie, zákonmi, ostatnými všeobecne záväznými právnymi predpismi a služobnými predpismi.

Profesionálny vojak je povinný dodržiavať Ústavu Slovenskej republiky, ústavné zákony, zákony, ďalšie všeobecné záväzné právne predpisy, vojenskú prísahu, Etický kódex profesionálneho vojaka, služobné predpisy, vojenské rozkazy, nariadenia,

10) NOVÁKOVÁ, M. - CHINORACKÁ, A.: Regionálne disparity kvality pracovného života... Dostupné na internete: <<http://www.euba.sk/verejnost-a-media/preview-file/Pr--loha---1.297-16496.pdf>>.

príkazy a pokyny vedúcich služobných úradov a veliteľov. Vojenský rozkaz alebo nariadenie vydané veliteľom nesmie byť v rozpore so spomínanými zákonmi. Ak by k takémuto niečomu došlo, tak profesionálny vojak je povinný odoprieť splnenie vojenského rozkazu, nariadenia, príkazu alebo pokynu veliteľa, ak by jeho splnením spáchal trestný čin alebo priestupok. Túto skutočnosť oznámi bezodkladne najbližšiemu nadriadenému tohto veliteľa, ktorý vojenský rozkaz, nariadenie, príkaz alebo pokyn vydal. ¹¹⁾

(3) Veliteľ nesmie využívať svoje postavenie na získanie výhod pre seba alebo iného, ani využívať, či poskytovať informácie, ktoré získal v súvislosti so svojim postavením či funkciou na účely, ktoré nesúvisia so štátnou službou profesionálneho vojaka.

Problematika konfliktu záujmov na úrovni zamestnancov štátnej správy je v súčasnosti v Slovenskej republike legislatívne riešená len v obmedzenom rozsahu, a to predovšetkým:

- v rámci Ústavného zákona národnej rady Slovenskej republiky č. 119/1995 Z. z. o zamedzení rozporu záujmov pri výkone funkcií ústavných činiteľov a vyšších štátnych funkcionárov,
- prostredníctvom ustanovení zákona č. 300/2005 Z. z. Trestného zákona,
- prostredníctvom ustanovení zákona č. 311/2001 Z. z. Zákonníka práce.

Trestný zákon v § 89 relatívne široko definuje kategóriu verejného činiteľa, do ktorej patrí aj príslušník ozbrojených síl. Pritom sa definuje, aby trestný čin bol spáchaný v súvislosti s právomocou a zodpovednosťou verejného činiteľa. V § 158 ustanovuje Trestný zákon trestnú zodpovednosť verejných činiteľov v nasledovných prípadoch:

- ak verejný činiteľ v úmysle spôsobiť inému škodu alebo zadovážiť sebe alebo inému neoprávnený prospech vykonáva svoju právomoc spôsobom odporujúcim zákonu, prekročí svoju právomoc alebo nesplní povinnosť vyplývajúcu z jeho právomoci,
- ak verejný činiteľ z nedbalosti zmarí alebo podstatne sťažuje splnenie dôležitej úlohy.

(4) Veliteľ nesmie konať a správať sa k podriadeným profesionálnym vojakom tak, aby pripustil ich diskrimináciu; správa sa a koná v súlade so zásadou rovnakého zaobchádzania.

Definícia diskriminácie a uplatňovania zásady rovnakého zaobchádzania je uvedená v štandardoch správania a konania profesionálneho vojaka v odseku 6. Pre veliteľa je zásada rovnakého zaobchádzania a nepripustenie diskriminácie voči podriadenému vojakovi obzvlášť významná, najmä z titulu veliteľskej právomoci, svojej funkcie a hodnosti. Veliteľ svojim postavením môže bezprostredne ovplyvňovať uvedené požiadavky.

¹¹⁾ Zákon č. 281/2015 Z. z. o štátnej službe profesionálnych vojakov a o zmene a doplnení niektorých zákonov, § 132 ods. 5.

POZNÁMKY

Obrázok 7: Rodová rovnosť

6 ZÁVER

Vojenské povolanie prináša so sebou celý komplex problémov, na ktoré musí byť vojenský profesionál pripravený a ktoré vo svojej neskoršej činnosti musí riešiť. Náročné úlohy vyplývajúce z povolania vojenského profesionála dokáže plniť len ten príslušník ozbrojených síl, ktorý je odborne pripravený a vybavený morálnymi kvalitami. Tieto morálne kvality sú zárukou primeraného správania a konania. Hlavným vodiacim prvkom pri morálnom správaní a konaní profesionálneho vojaka je etický kódex profesionálneho vojaka. Každý profesionálny vojak by preto mal byť s jeho obsahom oboznámený a riadiť sa podľa neho v pôsobení v štátnej službe ale aj mimo nej. Vtedy budú Ozbrojené sily Slovenskej republiky disponovať profesionálnymi vojakmi, ktorí sú pripravení po odbornej, fyzickej ale aj morálnej stránke.

ZOZNAM BIBLIOGRAFICKÝCH ODKAZOV

BERNÍKOVÁ, Ľ. - CINKANIČOVÁ, I. - VOZISOVÁ, A. : Prevencia, prejavy a vplyv spoločensky negatívnych závislostí na kvalitu života profesionálnych vojakov. In: *Vojenská osveta*, 2. časť. Liptovský Mikuláš : Personálny úrad OS SR, 2015. S. 74-91. ISBN 978-80-89609-09-3.

ČUKAN, K. a kol.: *Záujem študentov stredných škôl o profesionálnu službu v Ozbrojených silách SR*. Bratislava : KaMO, 2006.

HAMAJ, P.: *Sociologické aspekty vojenskej práce a profesie*. Liptovský Mikuláš : Akadémia ozbrojených síl M. R. Štefánika, 2005. 102 s. ISBN 80-8040-252-3.

HOFREITER, L.: K niektorým požiadavkám na vojenského profesionála. In: *Zborník z medzinárodnej vojensko-vedeckej konferencie : Etika v príprave a činnosti vojenských profesionálov*. Bratislava : Štáb personálneho manažmentu GŠ OS SR, 2005. 227 s. ISBN 80-8040-273-6.

MATIS, J.: *Sociologický pohľad na vojenské povolanie*. Liptovský Mikuláš : Vojenská akadémia, 1995.

NOVÁKOVÁ M. - CHINORACKÁ A.: *Regionálne disparity kvality pracovného života ako faktor zdravia obyvateľstva Slovenskej republiky* [online]. Ekonomická univerzita Bratislava, 2014 [cit. 2016-10-20]. Dostupné na internete: <<http://www.euba.sk/verejnost-a-media/preview-file/Pr--loha---.1.297-16496.pdf>>.

POLONSKÝ, D. - HAMAJ, P.: *Úvod do sociológie práce*. Liptovský Mikuláš : Vojenská akadémia, 2002. 88 s. ISBN 80-968746-2-4.

POLONSKÝ, D. a kol.: *Profesionalizácia ozbrojených síl (Komparatívny sociologický výskum v Českej, Maďarskej a Slovenskej republike)*. Bratislava : MO SR, 2005. 242 s. ISBN 80-8040-267-1.

Prezident ocenil profesionálneho vojaka medailou za statočnosť [online]. 2015. [cit. 2016-10-20]. Dostupné na internete: <<https://www.prezident.sk/article/prezident-ocenil-profesionalneho-vojaka-medailou-za-statocnost/>>.

PRŮCHA, J. - WALTEROVÁ, E. - MAREŠ, J.: *Pedagogický slovník*. Bratislava : Portál, 2008. 270 s. ISBN: 9788073674168.

Sieň slávy MO SR [online]. Únia vojnových veteránov SR. [cit. 2016-10-20]. Dostupné na internete: <<http://www.uvv-sr.sk/sien-slavy-mo-sr.phtml?id3=98337>>.

Služobný predpis hlavného služobného úradu č. 93/2015 o podrobnostiach o úprave zovňajšku profesionálneho vojaka.

Vojenský policajti pomáhali pri nehode troch áut vo Zvolene [online]. Vojenská polícia, 2015. [cit. 2016-10-20]. Dostupné na internete: <<http://www.mp.mil.sk/index.php?ID=51864>>.

Výnos ministerstva obrany Slovenskej republiky, zo 4.decembra 2015, ktorým sa ustanovujú druhy vojenskej rovnošaty, výstrojových súčiastok, špecifických znakov vojenskej rovnošaty, ich nosenie a používanie a spôsob nosenia vyznamenaní na vojenskej rovnošate.

Zákon č. 281/2015 Z. z. o štátnej službe profesionálnych vojakov a o zmene a doplnení niektorých zákonov.

ŽIAK, J.: Keď príde veľká voda. In: *Obrana*, roč. 24, 2016, č. 5, s. 36.

TÉMY NA VEDENIE ZÁVEREČNEJ DISKUSIE

1. Charakterizujte vojenskú činnosť z hľadiska jej špecifického postavenia.
2. Vymenujte črty vojenského povolania, ktoré ho odlišujú od iných povolání.
3. Uvedte mravné požiadavky na profesionálneho vojaka.
4. Aké sú pravidlá správania profesionálneho vojaka pri výkone štátnej služby a mimo výkonu štátnej služby.
5. Vymenujte niektoré štandardy správania a konania veliteľa.